

**«М.ӨТЕМІСОВ атындағы БАТЫС ҚАЗАҚСТАН УНИВЕРСИТЕТІ»
коммерциялық емес акционерлік қоғамы**

**М. Өтемісов атындағы БҚУ
кезектен тыс ғылыми кеңесінің
2022 жылғы «27» тамыздағы
№1 хаттамасының шешімімен
бекітілді**

Серғалиев

Н.Х.Серғалиев

**БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ӨЗІНДІК ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ТУРАЛЫ
ЕРЕЖЕ**

Орал, 2022 ж.

МАЗМҰНЫ

- 1 Қолдану саласы
- 2 Жалпы ережелер
- 3 Білім алушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыру
- 4 Білім алушылардың өзіндік жұмыс дағдыларын қалыптастыру бойынша қызметі
- 5 Өзіндік жұмыс жүргізудің нысандары мен әдістері
- 6 Оқытушының жетекшілігімен білім алушылардың өзіндік жұмысы
- 7 Өзіндік жұмыстың орындалуын бақылау
- 8 Өзіндік жұмыстың жекелеген нысандары бойынша әдістемелік құсынымдар
 - 8.1 Әдебиеттер мен жұмыс
 - 8.2 Реферат
 - 8.3 Эссе
 - 8.4 Презентацияларды дайындау
- 9 Қорытынды ережелер
- 10 Сілтемелер

1. Қолдану саласы

Ереже М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінде білім алушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыруға қойылатын бірыңғай талаптарды белгілейді.

2. Жалпы ережелер

Білім алушының өзіндік жұмысы – тест, бақылау жұмыстары, коллоквиумдар, рефераттар, шығармалар мен есептер және т.б. арқылы бақыланатын, оқу-әдістемелік әдебиеттермен және ұсынымдармен қамтамасыз етілген, өз бетінше игерілетін тақырыптардың белгілі бір тізбесі бойынша жұмыс.

Білім алушының өзіндік жұмысы (бұдан әрі - БӨЖ) – өз бетінше оқуға бөлінген, оқу-әдістемелік әдебиеттермен және ұсынымдармен қамтамасыз етілген тақырыптардың белгілі бір тізбесі бойынша жұмыс; ол студенттің өзіндік жұмысы (бұдан әрі - СӨЖ), магистранттың өзіндік жұмысы (бұдан әрі - МӨЖ) болып бөлінеді; БӨЖ-нің барлық көлемі білім алушыдан күнделікті өзіндік жұмысты талап ететін тапсырмалармен расталады.

Оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін білім алушының өзіндік жұмысы (бұдан әрі - ОБӨЖ) – бекітілген кесте бойынша оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін білім алушының аудиториядан тыс жұмысы; білім алушылардың санатына қарай ол: оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін студенттің өзіндік жұмысы (бұдан әрі - ОСӨЖ), оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін магистранттың өзіндік жұмысы (бұдан әрі-ОМӨЖ) болып бөлінеді.

ЖОО-да студенттердің өзіндік жұмысы білім алушылардың оқу және ғылыми қызметінің маңызды түрі болып табылады. Білім алушылардың өзіндік жұмысы кредиттік оқыту технологиясында маңызды рөл атқарады.

Қазіргі білім берудің негізгі міндеті еңбек нарығында бәсекеге қабілетті, құзыретті, жауапты, өз кәсібін еркін меңгерген және сабақтас салаларда бағдарланған, әлемдік стандарттар деңгейінде тиімді жұмыс істеуге қабілетті, тұрақты кәсіби өсуге, әлеуметтік және кәсіби ұтқырлыққа дайын тиісті деңгейдегі және бейіндегі білікті маман даярлау болып табылады.

Осы міндеттерді шешуде білім алушылардың оқу материалы бойынша өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын дамытуға, білім алушылардың кәсіби өсуін ынталандыруға, шығармашылық белсенділік пен бастамашылдыққа тәрбиелеуге, оқытушылардың жауапкершілігін күшейтуге өзіндік жұмысқа маңызды рөл беріледі.

Өзіндік жұмыс пәндік бағытта нақты болуы керек және оның нәтижелерін бақылаумен, бағалаумен бірге жүруі керек.

Білім алушылардың өзіндік жұмысының мазмұны мемлекеттік білім беру стандартымен, іске асырылатын білім беру бағдарламалары бойынша қолданыстағы оқу жоспарларымен, силлабустармен, негізгі және қосымша әдебиеттің мазмұнымен айқындалады.

БӨЖ ұйымдастырған кезде білім алушы оқу процесінің белсенді қатысушысы болады.

БӨЖ мақсаты дайындық бағыты бойынша іргелі білімді, кәсіби дағдыларды, шығармашылық, зерттеу қызметі тәжірибесін меңгеру, дербестікті, жауапкершілікті және ұйымшылдықты дамыту, оқытуды жекелендіру болып табылады.

БӨЖ міндеттері:

1. білім алушылардың алған теориялық білімдері мен практикалық дағдыларын жүйелеу және бекіту;
2. теориялық дайындықты тереңдету және кеңейту;
3. нормативтік, құқықтық, анықтамалық құжаттаманы, арнайы әдебиетті пайдалануда іскерлікті қалыптастыру;

4. білім алушылардың танымдық қабілеттері мен белсенділігін дамыту;
5. ойлау дербестігін, өзін-өзі дамыту, өзін-өзі жетілдіру және өзін-өзі іске асыру қабілеттерін қалыптастыру;
6. зерттеудағдыларын дамыту;
- 7.

емтихандарға тиімді дайындалу үшін курстық және бітіру біліктілік жұмыстарын жазуға зінде практикалық сабақтарда өзіндік жұмыстар барысында жиналған және алынған материалды арды пайдалану;

8. оқытудың инновациялық технологияларын пайдалана отырып, оқыту әдістерін оңтайландыру, оның ішінде қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру;

9. білімді өз бетінше игеруді ұйымдастыру әдістемесін жетілдіру;

10. білім алушылардың оқуға деген ынтасын қалыптастыру;

11. тапсырмаларды құрастырудағы сараланған тәсіл, өзіндік жұмысты ұйымдастыруға арналған материалды таңдау.

БӨЖ-ді ұйымдастыру кезінде әрбір білім алушыны ақпараттық ресурстармен, әдістемелік және бақылау материалдарымен, консультациялармен; жеке білім беру траекториясын таңдау, өзіндік жұмыс барысында алынған нәтижелерді талқылау мүмкіндігімен қамтамасыз ету қажет.

3. Білім алушының өзіндік жұмысын ұйымдастыру

СӨЖ/МӨЖ, ОСӨЖ/ОМӨЖ-ге бөлінетін сағаттарды есептеу нормативтері Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрінің 20.07.2022 жылғы № 2 бұйрығымен бекітілген Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес айқындалады.

Білім алушылардың өзіндік жұмысы жүзеге асырылатын білім беру бағдарламалары бойынша қолданыстағы оқу жоспарлары шеңберінде оқу жоспарына енгізілген әрбір оқу пәні бойынша өзіндік жұмысты көздейді. Өзіндік жұмыс көлемі (сағатпен) әрбір оқу пәні бойынша оқу жоспарымен анықталады.

БӨЖ мазмұны пәннің силлабусында көрініс табады.

БӨЖ түрлері, олардың сағаттардағы еңбек сыйымдылығы, бақылау нысаны мен мерзімдері әрбір пән бойынша силлабуста көрсетіледі.

Әрбір пән бойынша БӨЖ-нің нысаны мен түрі пәннің ерекшелігіне, оның мақсаттарына, міндеттеріне, күтілетін оқыту нәтижелеріне, пәннің еңбек сыйымдылығына, білім алушылардың дайындық деңгейіне сәйкес айқындалады.

БӨЖ-ні іске асыру әрбір оқу пәні бойынша БӨЖ кестесіне сәйкес жүзеге асырылады. Оқу тапсырмаларын таңдау дайындықтың барлық бағыттары бойынша оқу жоспарымен анықталады. Бұл ретте оқытушының бақылауды жүзеге асыруына қосымша сағат бөлуді көздемейтін СӨЖ/МӨЖ және ОСӨЖ/ОМӨЖ-ге бөлінген сағат саны ескеріледі.

Оқу пәнін меңгеруге кірісетін студенттер курс бойынша өзіндік жұмыстың барлық түрлері туралы ақпарат алады.

СӨЖ/МӨЖ, ОСӨЖ/ОМӨЖ материалдарын кафедраның ПОҚ дайындайды және :

- өзіндік жұмысты орындау кезінде білім алушыларға қажетті ұсыныстар;
- СӨЖ/МӨЖ, ОСӨЖ/ОМӨЖ кестелері;
- рефераттар, баяндамалар, жазбаша жұмыстар тақырыптары;
- сұрақтар, өзін-өзі бақылауға арналған тест тапсырмалары;
- негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі;
- бақылау түрлері мен нысандары;
- бағалау критерийлері;
- жұмыстарды ұсынудың болжамды мерзімдерін қосады.

Білім алушылардың өзіндік жұмысына арналған тапсырмалар нақты тұжырымдалуы, пәннің модульдері бойынша бөлінуі тиіс, БӨЖ көлемі оқу бағдарламасында бөлінген сағаттармен анықталуы тиіс.

Тапсырмалардың келесі түрлері ұсынылады:

✓ оқытушы ұсынған оқу әдебиеттері, соның ішінде ақпараттық білім беру ресурстары (электронды оқулықтар, электронды кітапханалар және т. б.) негізінде дәрістер конспектісінің мазмұнын қалыптастыру және игеру;

✓ рефераттар жазу;

✓ кітаптарды, мақалаларды аннотациялау;

✓ ғылыми-әдістемелік әдебиеттерді талдау;

✓ эксперимент жүргізу;

✓ семинарда, конференцияда сөз сөйлеу үшін баяндамалар, хабарламалар

дайындау;

✓ презентацияларды дайындау;

✓ бақылау жұмысы;

✓ коллоквиумға дайындық;

✓ эссе жазу;

✓ жеке есептерді шешу, типтік есептерді жүргізу, пәндер мазмұнының жеке бөлімдері бойынша есептеу-компьютерлік және жеке жұмыстар түрінде үй тапсырмаларын орындау;

✓ тәжірибебарысында материалдарды жинау және бақылау бойынша тапсырмаларды орындау;

✓ білім салалары бойынша тиісті журналдардан аннотацияланған мақалалар тізімін құрастыру;

✓ жағдаяттық есептерді шешу;

✓ топтық және жеке жобаларды әзірлеу;

✓ іскерлік ойындарды дайындау;

✓ глоссарий құрастыру;

✓ микрорезерттеуді орындау;

✓ компьютерлік ағымдық өзін-

өзі бақылау және электрондық тесттер негізінде үлгерімді бақылау және т.б.

Білім алушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыру әдістемесі оқытылатын пәннің құрылымына, сипаты мен ерекшеліктеріне, оны оқытуға бөлінген сағат көлеміне, өзіндік жұмысқа арналған тапсырмалар түріне, білім алушылардың жеке қасиеттеріне, оқу қызметінің жағдайларына байланысты болады. Білім алушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыру процесі келесі кезеңдерді қамтиды:

- дайындық (мақсаттарды анықтау, бағдарлама құру, әдістемелік қамтамасыз етуді дайындау, жабдықтарды дайындау);

- негізгі (бағдарламаны іске асыру, ақпаратты іздеу, игеру, өңдеу, қолдану, білім беру, нәтижелерді тіркеу, жұмыс процесін өзін-өзі ұйымдастыру әдістерін қолдану);

- қорытынды (нәтижелерді талдау және маңыздылығын бағалау, оларды жүйелеу, бағдарламаның тиімділігін және жұмыс тәсілдерін бағалау).

Білім алушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыруды кафедралар, факультет деканаттары, факультеттер мен университеттің әдістемелік кеңестері қамтамасыз етеді.

Кафедралар:

- білім алушыларды өзіндік жұмысқа даярлаудың негізгі бағыттарын, мазмұнын, нысандары мен әдістерін әзірлейді;

- БӨЖ жоспарлауды жүзеге асырады: дербес зерделеуге жататын материалдың нақты мазмұнын, көлемін, БӨЖ-нің әртүрлі тапсырмалары мен нысандарын орындауға арналған уақыт нормаларын, оқу жоспарына сәйкес әрбір пән бойынша БӨЖ-нің уақыт көлемдерін айқындайды, кафедраға бекітілген пәндер бойынша БӨЖ-нің кестелерін жасайды;

- тиімді БӨЖ үшін қажетті оқу-әдістемелік әдебиеттерді (оқу құралдары, әдістемелік нұсқаулар және т.б.) әзірлейді;
- БӨЖ нәтижелерін бағалау үшін бағалау қорларын, оның ішінде өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтарды әзірлейді;
- өздік жұмысты ұйымдастырудың тиімділігін талдайды, оны жандандыру және жетілдіру мақсатында түзетулер енгізеді;
- білім алушылардың өзіндік жұмыс дағдыларын дамыту мониторингін жүзеге асырады және оларды жетілдіру бойынша ұсынымдар әзірлейді.

Оқытушылар:

- білім алушыларды формалар жүйесімен және өзіндік жұмыс әдістемесімен таныстырады;
- білім алушыларды жоспарланған БӨЖ нысандары мен нақты тапсырмалардың кестесіне сәйкес мақсаттары, еңбек сыйымдылығы, құралдары, әдістері мен орындау мерзімдері, тапсырмаларды орындау бойынша оқу және оқу-әдістемелік әдебиеттер, орындалатын өзіндік жұмыстың сапасын бақылау нысандары мен бағалау өлшемдері туралы хабардар етеді;
- жауаптардың, есептеулердің, шешімдердің оңтайлы нұсқаларын іздеу үшін іскерліктерді, ғылыми зерттеу дағдыларын қалыптастырады;
- ғылыми әдебиетпен жұмыс істеу дағдыларын дамытады;
- өздік жұмысты ұйымдастыру бойынша топтық және жеке кеңестер өткізеді;
- білім алушылардың өздік жұмыс кестелерін орындауына жүйелі бақылауды жүзеге асырады;
- БӨЖ нысандары бойынша жоспарланған тапсырмалардың орындалу барысына талдау жүргізеді;
- орындалған тапсырмаларды тексеруді жүзеге асырады және орындалған БӨЖ-ге баға береді;
- белгіленген тәртіпте БӨЖ пәнін бағалайды.

Факультет деканы:

- білім алушылардың өзіндік жұмысы бойынша кестені бақылауды жүзеге асырады;
- білім алушылардың назарына ағымдағы және межелік бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау кестесі мен нысандарын жеткізеді;
- БӨЖ орындау үшін белгіленген тәртіппен аудиториялар мен компьютерлік сыныптарға, оның ішінде тапсырмалар мен білімдерді орындау (тестілеу) нәтижелерін компьютерлік бақылауға тапсырыс береді;
- кафедралардың өздік жұмысын ұйымдастыру бойынша қызметін бақылайды.

4. Білім алушылардың өзіндік жұмыс дағдыларын қалыптастыру бойынша қызметі

Әрбір білім алушы өзіндік жұмыс режимін өз бетінше анықтайды.

Өзіндік жұмыс процесінде білім алушы өзін-өзі ұйымдастыру, өзін-өзі бақылау, өзін-өзі басқару, өзін-өзі көрсету дағдыларын игереді және оқу іс-әрекетінің белсенді тәуелсіз субъектісіне айналады.

Өзіндік жұмыс процесінде білім алушы:

- ✓ өз бетінше оқуға шығарылатын пәннің мазмұнын меңгеруге;
- ✓ оқытушы ұсынған өзіндік жұмыс кестесіне сәйкес өзіндік жұмысты жоспарлауға;
- ✓ оқытушының оқу жоспары мен жұмыс бағдарламасында қарастырылған ұйымдастыру нысандарында өздік жұмысты жүзеге асыруға;

✓ студенттердің өзіндік жұмысы бойынша есеп беру түрлері мен мерзімдеріне, нәтижелерді ұсыну кестесіне сәйкес өздік жұмысты орындауға және оның нәтижелері бойынша есеп беруге;

✓ әдістемелік құралдарды, оқу құралдарын, оқытушы ұсынған тізбеден тыс әзірлемелерді дербес жұмыс істеу үшін пайдалануға міндетті.

Білімалушының:

✓ материалдың мазмұнын зерттеудегейін (тереңдігін) өзбетінше анықтауға;

✓ өзін-өзі зерттеу үшін қосымша тақырыптар мен сұрақтар ұсынуға;

✓ өздік жұмысты орындаудың жалпы кестесі шеңберінде өздік жұмыстың нәтижелері бойынша орындаудың және есеп берудің негізделген жеке кестесін ұсынуға;

✓ өзіндік жұмыстың ұйымдастырушылық формаларының өз нұсқаларын ұсынуға;

✓ әдістемелік құралдарды, оқу құралдарын, оқытушы ұсынған тізбеден тыс әзірлемелерді дербес жұмыс істеу үшін пайдалануға;

✓ тек бақылауды ғана емес, сонымен қатар мұғалім ұсынған немесе өздігінен таңдалған өзін-өзі бақылау әдістеріне сәйкес өзіндік жұмыс нәтижелерін өзін-өзі бақылауды да қолдануға мүмкіндігі бар.

5. Өзіндік жұмыс жүргізудің нысандары мен әдістері

Кредиттік оқыту жүйесі жағдайында білім алушылардың өзіндік жұмысын жүргізудің негізгі нысандары:

- оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін өзіндік аудиториялық жұмыс (ОСӨЖ, ОМӨЖ).

- оқытушының тікелей қатысуынсыз аудиториядан тыс уақытта өзіндік жұмыс (СӨЖ, МӨЖ).

БӨЖ жүргізу әдістері оқытудың дәстүрлі, белсенді және интерактивті нысандарына негізделген және келесі міндеттерді шешуге бағытталған:

✓ проблемалық сипаттағы дәрістерді білімдерін тексеру арқылы оқу;

✓ сабақтың барлық түрлерінде проблемалық сипаттағы тапсырмаларды қолдану;

✓ өз бетінше оқуды жандандыру мақсатында зерттеу сипатындағы тапсырмаларды қолдану;

✓ белсенді оқыту әдістерін қолдану: белсенді дәрістер, іскерлік ойындар, диспуттар, ситуациялық тапсырмалар, дөңгелек үстелдер, жобаларды әзірлеу, конкурстар, конференциялар өткізу және т. б.;

✓ оқу процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану;

✓ материалды өзбетінше зерттеу әдістерін жандандыру;

✓ білім алушылардың жеке қасиеттеріне сәйкес жеткізіліп, тапсырмаларды құрастырудың сараланған тәсілді енгізу;

✓ жеке және топтық жұмысқа оқыту әдістерін ұштастыра отырып қолдану;

✓ семинарларда,

практикалық және зертханалық сабақтарда өздік жұмыс барысында жиналған материалдарды мтиханға дайындау үшін, курстық және бітіру біліктілік жұмыстарын жазу кезінде пайдалану.

6. Оқытушының жетекшілігімен білім алушылардың өзіндік жұмысы

Білім алушылардың санатына байланысты оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін білім алушының өзіндік жұмысы (БӨЖ): оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін студенттің өзіндік жұмысы (ОСӨЖ), оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін магистранттың өзіндік жұмысы (ОМӨЖ) болып бөлінеді.

Кафедраларда ОСӨЖ, ОМӨЖ өткізу кестесі жасалады.

Білім алушылардың өзіндік жұмысының барлық көлемі пәндердің силлабустарында көрсетілген тапсырмалармен расталуы тиіс.

ОБӨЖ оқушылардың оқу-әдістемелік, ғылыми әдебиеттермен жұмысын, топтық тапсырмаларды орындауды, жеке іс-әрекеттерді қамтиды.

ОБӨЖ әр пән бойынша барлық академиялық кезең ішінде оқытушының күнін, уақытын, аудиториясын көрсете отырып, кестеге сәйкес өткізіледі.

ОБӨЖ – бұл білім алушы мен оқытушының бірлескен жұмысы, оқу сабақтары диалогтық режимде, тренингтер, әңгімелер, пікірталастар, іскерлік және дидактикалық ойындар, презентацияларды қорғау, кейстерді, ситуациялық және проблемалық міндеттерді шешу, жобаларды әзірлеу және т. б. түрінде өткізіледі.

Әрбір ОСӨЖ, ОМӨЖ үшін оқытушы материалдар, әдістемелік ұсынымдар дайындауы тиіс.

ОБӨЖ бірнеше функцияларды орындайды:

1. Консультативтік:

- әр пән бойынша білім алушылардың өзіндік жұмысына көмектесу;
- білім алушыларға бағдарламалық материалды меңгеру үшін жұмыс әдістерін таңдауда көмек көрсету;

- күрделі тақырыптарды қайталап оқу үшін, оқу материалдарын бекіту үшін практикалық тапсырмаларды орындау үшін мүмкіндік жасау;

- оқу материалын тереңдетіп оқыту;

- білім алушылардың өзіндік ғылыми-зерттеу жұмыстарына көмек көрсету.

2. Бақылау функциясы білім алушылардың білімін ағымдағы, межелік және қорытынды бағалау барысында жүзеге асырылады.

ОСӨЖ бойынша жоспарқұрылымы қамтиды:

- тақырып атауы;

- сабақтың мақсаты;

- өткізу нысаны;

- тапсырмалар, сұрақтар;

- әдістемелік ұсынымдар, үлестірме материалдар;

- ұсынылған әдебиеттер тізімі.

ОБӨЖ:

- ✓ оқытушыдан алынған ақпаратты білім алушылардың қабылдауы;

- ✓ білім алушылардың өз бетінше әдеби дереккөздерді, оқу-әдістемелік құралдарды, үй тапсырмаларын, бақылау жұмыстарын және т.б. орындауын зерттеу;

- ✓ білімді талдау және жүйелеу;

- ✓ түсіну мен меңгеруде қиындық туғызатын мәселелер бойынша оқытушыдан кеңес алу үшін қажет.

7. Өзіндік жұмыстың орындалуын бақылау

Білім алушылардың аудиториялық және аудиториядан тыс өзіндік жұмыстарын жоспарлау мамандықтардың/білім беру бағдарламаларының бекітілген оқу жұмыс жоспарларына сәйкес сағаттарды есептеу нормативтері негізінде жүргізіледі.

Білім алушылардың өзіндік жұмысына басшылық етуді университеттің кафедралары мен профессорлық-оқытушылық құрамы жүзеге асырады.

Өздік жұмысты бақылаудағы негізгі міндеттер:

- өзіндік жұмыстың орындалу дәрежесін және материалды игеру деңгейін бағалау;

- ұсынылған нәтижелер негізінде білім алушылардың қызметін түзету.;

- өзіндік жұмысты ұйымдастыру әдістемесін жетілдіру □ ;

- білім алушылардың танымдық шығармашылық белсенділігін ынталандыру, оларды ынталандыру;

– оқу нәтижелерін талдау және бағалау және т. б.

Білім алушылардың өзіндік жұмысын бақылау жазбаша және ауызша нысанда болуы мүмкін.

Бақылаудың жазбаша нысаны кезінде білім алушылардың өзіндік жұмысының нәтижелері конспектілер, рефераттар, баяндамалар, презентациялар, эссе, портфолио, бақылау жұмыстары және т.б. түрінде ресімделуі мүмкін.

Ауызша бақылау кезінде білім алушылардың өзіндік жұмысының нәтижелері коллоквиум, конференция, іскерлік ойын, баяндама, хабарлама және т.б. түрінде ресімделуі мүмкін.

Білім алушылардың өзіндік жұмысының нәтижелері оқытушымен бақылануы, оқытылатын пән бойынша электрондық журналда бағалануы тиіс.

БӨЖ бағалау критерийлері пәннің силлабусында жазылуы тиіс.

8. Өзіндік жұмыстың жекелеген нысандары бойынша әдістемелік ұсынымдар

8.1 Әдебиеттермен жұмыс

Оқулықтармен, оқу-әдістемелік, ғылымиәдебиеттерменөзбетіншежұмысжасау, оқытушымендәрістердебелгіленгенмәселелердіөзбетіншетеориялықзерттеу – студенттердіңтанымдықғылымитәсілінқалыптастырудыңмаңыздышартыболыптабылады.

Білім алушылардың әдебиетпен өзіндік жұмыс істеу ережелері:

1. Қажетті материалды табу мүмкіндігі бар кітаптардың тізімін жасаңыз.

2. Тізім жүйеленген болуы керек.

3. Міндетті түрде әрбір кітап бойыншашыққан барлық мәліметтерді жазыңыз.

4. Барлық оқылған кітаптарды, оқулықтар мен мақалаларды дереккөздің беттерін көрсете отырыпконспектілеңіз.

Ғылыми мәтінмен жұмыстың негізгі кезеңдері:

1. Ақпараттық-іздістеу (қажетті ақпаратты іздеу).

2. Ассимиляция (ақпараттытүсінужәнеестесақтау).

3. Аналитикалық-сыни (материалдысынитұрғыдантүсіну, оны талдау).

4. Шығармашылық (автордыңпікірлерін, байқаунәтижелерін, әдістемелерінпайдалану, олардытолықтыружәнетексеру

Оқығандыжүйелепжазудыңнегізгітүрлері:

1. Аннотация–қаралған немесе оқылған кітаптың (мақаланың), оның мазмұнының, көздерінің, сипаты мен мақсатының қысқаша сипаттамасы.

2. Жоспарлау – зерттелетін материалдың мазмұны мен құрылымын ашатын мәтіннің қысқаша логикалық ұйымдастырылуы.

3. Тезис – нақты материалды көрсетпей-ақ автордың негізгі тұжырымдарын қысқаша жаңғырту.

4. Дәйексөз – мәтіннен үзінділерді, автордың осы немесе басқа идеясын нақты көрсететін сөзбе-сөз жазу.

5. Конспект–оқылған мазмұнның қысқаша және дәйекті мәлімдемесі.

Конспект құрастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар:

1. Мәтінді мұқият оқып шығыңыз. Анықтамалық әдебиетте түсініксіз сөздерді көрсетіңіз. Жазу кезінде анықтамалық деректерді конспект өрістеріне шығаруды ұмытпаңыз;

2. Басты деректерді белгілеңіз, жоспар құрыңыз;

3. Мәтіннің негізгі ережелерін қысқаша тұжырымдаңыз, автордың дәлелін белгілеңіз;

4. Жоспардың тармақтарын нақты орындау арқылы материалды жобалаңыз. Конспект кезінде өз ойыңызды өз сөзіңізбен білдіруге тырысыңыз. Жазбалар нақты, анық болуы керек.

5. Дәйексөздерді сауатты жазып алыңыз. Дәйексөз келтіре отырып, ойдың нақтылығын, маңыздылығын ескеріңіз.

Конспект мәтінінде тезистік ережелерді ғана емес, олардың дәлелдерін де келтірген жөн. Кітап авторының ойлары қысқаша баяндалуы керек. Конспектің қосымша элементтерінің саны қисынды болуы керек, жазбалар жұмыстың логикалық құрылымына сәйкес келетін белгілі бір ретпен бөлінуі керек.

8.2 Реферат (лат. refero - "хабарлаймын") - кітаптың, мақаланың немесе бірнеше жұмыстың, ғылыми еңбектің, белгілі бір тақырып бойынша әдебиеттің мазмұнын жазбаша түрде немесе жария баяндама нысанында қысқаша баяндау.

Реферат – бұл студенттің өзіндік оқу-зерттеу жұмысының бір түрі, онда автор зерттелетін мәселенің мәнін ашады, әртүрлі көзқарастарды, сондай-ақ оған өз ой-тұжырымын береді. Материалдың мазмұны қисынды болуы керек, проблемалық-іздеу сипаты болуы керек.

Рефератпен жұмыс кезеңдері

1. Тақырыпты тұжырымдау. Тақырып өзекті, ерекше, мазмұны қызықты болуы керек.

2. Тақырып бойынша негізгі көздерді таңдау және зерттеу (әдетте, кемінде 8-10).

3. Библиография құрастыру.

4. Ақпаратты өңдеу және жүйелеу.

5. Реферат жоспарын әзірлеу.

6. Реферат жазу.

7. Зерттеу нәтижелерімен таныстыру.

Рефераттың мазмұны проблеманың қазіргі жай-күйін; таңдалған тақырыптың негіздемесін; белгілі нәтижелер мен фактілерді пайдалануды; дәйексөз алынатын әдебиеттердің толықтығын, осы проблемамен айналысатын ғалымдардың жұмыстарына сілтемелерді; қойылған проблеманың өзектілігін; зерттеу тақырыбының ғылыми немесе практикалық мәнін растайтын материалды көрсетуі тиіс.

Рефератты бағалау критерийлері

Рефератты бағалау кезінде мыналарды ескеру қажет:

✓ өзіндік жұмыс дәрежесі;

✓ тұжырымдалған мақсат

пен

міндеттергесәйкес келетін құрылымдалған жоспардың болуы;

✓ реферат мазмұны объективтілік, ғылыми дұрыстық, сауаттылық, логика, жүйелілік және материалдың сыну дағды дәлелділігі талаптарына жауап беруі керек;

✓ рәсімдеуге қойылатын негізгі техникалық талаптарды сақтау;

✓ рефератты қорғау.

8.3 Эссе - бұл оқытушы ұсынған тақырып бойынша дербес жазбаша жұмыс.

Тапсырманың мақсаты – тәуелсіз шығармашылық ойлау дағдыларын дамыту және өз ойларын жазбаша түрде ұсыну.

Эссе студенттерге ойларды қалыптастыруға, ақпаратты құрылымдауға, талдаудың негізгі категорияларын қолдануға, себеп-салдарлық байланыстарды анықтауға, мысалдар келтіруге, өз тұжырымдарын дәлелдеуге, сөйлеудің ғылыми стилін игеруге мүмкіндік береді.

Эсседе мыналар болуы керек: қойылған мәселенің мәнін нақты баяндау, пән аясында қарастырылған тұжырымдамалар мен аналитикалық құралдарды қолдана отырып, осы мәселеге дербес талдау, қойылған мәселе бойынша автордың ұстанымын жинақтайтын тұжырымдар.

Эссе ерекшеліктері:

- нақты тақырыптың немесе сұрақтың болуы;

- проблеманы қабылдаудың және оны ұғынудың жеке сипаты;

- шағын көлем;
- еркін композиция;
- баяндаудың жеңілдігі;
- ішкі мағыналық бірлік;
- афоризм, сөйлеудің эмоционалдылығы.

Эссе кіріспеден, негізгі бөлімнен, қорытындыдан тұрады.

1. Кіріспе. Ол тақырыпты тұжырымдауды, оның өзектілігін негіздеуді, пікірлердің алшақтығын ашады, негізгі пікірге көшуді қамтиды. Бұл кезеңде зерттеу барысында жауап табу қажет сұрақты дұрыс тұжырымдау өте маңызды.

2. Негізгі бөлім. Таңдалған мәселенің теориялық негіздері және негізгі сұрақты ұсыну.

Қамтиды:

- автордың пайымдаулары мен дәлелдерін тұжырымдау (әдетте екі-үш дәлел);
- авторлық ұстанымды қолдайтын дәлелдер, фактілер мен мысалдар;
- қарсы дәлелдер мен қарама-қарсы пікірлерді талдау (олардың әлсіз жақтарын көрсете отырып).

Бұл бөлім аргументация мен талдауды дамытуды, сондай-ақ оларды негіздеуді қамтиды.

3. Қорытынды. Эссе тақырыбы бойынша қорытынды жасайды немесе тағы бір рет түсініктеме береді, негізгі бөлімде айтылғандардың мәні мен мағынасын күшейтеді. Негізгі шешім қайталанатын, пайымдауды қорғауға дәлелдер жинақталады, осы тұжырымның пайдалылығы туралы жалпы қорытынды беріледі. Қорытындыда басқа проблемалармен байланысты қоспағанда, зерттеуді қолдану туралы нұсқау түрінде қосымша эссе элементі болуы мүмкін.

Мәселе бойынша эссе авторының ойлары қысқаша тезистер түрінде беріледі.

Ойды дәлелдермен растау керек – сондықтан тезистен кейін дәлелдер келтіріледі. Дәлелдер – бұл фактілер, әлеуметтік өмір құбылыстары, оқиғалар, өмірлік жағдайлар және өмірлік тәжірибе, ғылыми дәлелдер, ғалымдардың пікірлеріне сілтемелер және т.б. әр тезиске екі-үш дәлел келтірген дұрыс: бір дәлел нәтижесіз болып көрінеді.

Осылайша, эссе сақиналық құрылымға ие болады (тезистер мен дәлелдер саны тақырыпқа, таңдалған жоспарға, ойдың даму логикасына байланысты):

Кіріспе

Тезис, дәлелдер

Тезис, дәлелдер

Тезис, дәлелдер

Қорытынды

Эссенің негізгі бөлігінде дәлелдер келтіру үшін ПНМС формуланы қолдануға болады:

П–позиция. Берілген мәселе бойынша өз пікіріңізді білдіру қажет. Ол үшін келесі сөздерді қолдануға болады: "Менің ойымша...", "Менің ойымша, бұл мәселе лайықты / назар аударуды қажет етпейді", "Мен келісемін...".

Н–негіздеу, өз ұстанымын түсіндіру. Мұнда сіздің пікіріңізді растайтын барлық мүмкін дәлелдерді келтіру керек. Жауап бос сөз емес, негізделген болуы керек. Онда зерттелген курстың немесе тақырыптың үзіктері, анықтамалар мен ұғымдар ашылуы керек. Бұл блоктағы негізгі сұрақ – Сіз неге олай ойлайсыз? Бұл тақырыпты ашуды "Себебі..." немесе "Өйткені..." деген сөздерден бастау керек дегенді білдіреді.

М – мысалдар. Сіздің сөздеріңізді түсінікті жеткізу және растау үшін фактілерді келтіру керек, олардың кем дегенде үшеуі болуы керек. Бұл тармақ студенттердің практикада өз ұстанымдарының дұрыстығын дәлелдеу қабілетін ашады. Мысал ретінде сіз өзіңіздің жеке тәжірибеңізді, белгілі бір пәндер курстарынан алған біліміңізді пайдалана аласыз. Ең бастысы, ол мысалдар сенім тудыратын болуы керек. Бұл қадамда

"Мысалы...", "Мен мұны мына мысалмен дәлелдей аламын..." сияқты сөздерді қолдануға болады.

С–салдар (үкімнемесеқорытынды). Бұл блок қорытындыболыптабылады, ондасіздіңұстанымыңыздырастайтынқорытындытұжырымдар келтірілуі керек. Ондағысөйлемдердіңбасталуыкелесідейболуымүмкін: "Осылайша...", "Қорыта айтқанда...", "Сондықтан...", "Айтылғанғасүйенеотырып, мен бұлтуралықорытындыжасаймын..."

Эссе жазу алгоритмі

✓ Тақырыпты мұқият оқып шығыңыз;
✓ Сіз дәлелдегіңіз келетін тезисті, идеяны, негізгі ойды анықтаңыз;
✓ Тезисті растайтын дәлелдерді таңдаңыз;
✓ А) логикалық дәлелдер, дәлелдемелер;
✓ Ә) мысалдар, жағдаяттар, жағдайлар, өз өмірінен немесе әдебиеттен алынған фактілер;

✓ Б) ұлы адамдардың пікірлері, дәйексөздер;
✓ Таңдалған дәлелдерді таратыңыз;
✓ Талқылау үшін кіріспе ойлап табыңыз (мәтіннің тақырыбы мен негізгі идеясына сүйене отырып, мүмкін ұлы адамдардың сөздерін, қанатты сөздерді, мақал-мәтелдерді немесе осы мәселені көрсететін сөздерді қосу арқылы. Эссені риторикалық сұрақтан немесе тақырыпқа сәйкес лептен бастауға болады);

✓ Өз көзқарасыңызды көрсетіңіз;

✓ Жалпы қорытынды жасаңыз.

Эссені бағалаудың жалпы критерийлері:

– Өз көзқарасын ұсыну;

– Теориялықденгейдемәселеніашу (терминологиянықолдану, дереккөздерментанысу,

түрлідереккөздердіңшығармашылықпенқолданабілужәнеоларғасілтемежасау);

– Дәлелдіңмазмұны мен сапасы;

– Стиль жәнеішкіұйымдастыру (түсіндірудіңанықтығы, реттілігі, дәйектілігіжәнеқисындылығыбағаланады);

– Эссе презентациясы (жұмысты ресімдеу).

8.4 Презентациялар дайындау

Мультимедиялықпрезентациялар–бұл PowerPoint мультимедиялық компьютерлік бағдарламасының көмегімен жасалған көрнекі ақпараттық құралдарды жасау бойынша білім алушылардың өзіндік жұмысының бір түрі.

Электрондық презентацияларды пайдалану оқу материалын, көпшілік алдында сөйлеуді түсіндіруде сабақтың ақпараттылығы мен тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді, ұсынылған материалдың динамикасы мен мәнерлілігін арттыруға көмектеседі.

Презентация материалдары ретінде презентация режиміне сәйкес келетін формат бойынша аудиториядан тыс өзіндік жұмыстың кез келген түрінің нәтижелері ұсынылуы мүмкін. Презентацияларды құруға кететін уақыт тақырып бойынша материалдың қиындық дәрежесіне, оның көлеміне, презентацияны жасаудың қиындық деңгейіне, оқушының жеке ерекшеліктеріне байланысты және оқытушы анықтайды.

Материалдың мазмұнын ұсыну мәтін, суреттер, кестелер, графиктер және т.б. түрінде жүзеге асырылуы мүмкін.

Бағалау критерийлері:

– слайдтардың саны сөзсөйлеудіңмазмұны мен ұзақтығына сәйкес келеді (7 минуттық сөз сөйлеу үшін 10 слайдтан артық емес пайдалану ұсынылады);

– мазмұнның тақырыпқа сәйкестігі;

– слайдтағы мәтін-тірек конспектісі;

– ақпараттың дұрыс құрылымы;

- ұсынылған ақпараттың логикалық байланысының болуы;
- ақпаратты визуализациялау құралдары (кестелер, сызбалар, графиктер және т.б.);
- сапалы иллюстрациялар тақырыпты толық ашуға көмектеседі, мазмұннан алшақтамайды;
- барлық презентация слайдтары үшін бірдей дизайн үлгісі қолданылады;
- мәтінді оқу оңай;
- сөз сөйлеуші мазмұнды толық біледі, сұрақтарға еркін және дұрыс жауап береді;
- ресімдеу эстетикасы, оның талаптарға сәйкестігі.

9. Қорытынды ережелер

Осы Ереже университеттің Ғылыми кеңесінің отырысында бекітіледі.

Осы Ережеге барлық өзгерістер мен толықтырулар заңнамалық актілерге, білім беру саласындағы нормативтік құжаттарға, сондай-ақ ЖОО ішіндегі ережелерге сәйкес енгізіледі.

10. Сілтемелер

Осы ереже келесі нормативтік құжаттарда көрсетілген талаптар мен қағидаттарды ескере отырып дайындалды:

1. 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы; (№141-VII, 14.07.2022 ж.) өзгерістермен және толықтырулармен

2. «Жоғары білімнің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты», «Жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты» 2022 жылғы 20 шілдедегі №2 бұйрық

3. «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары» 2018 жылғы 30 қазандағы №595 бұйрық; өзгерістер мен толықтырулармен (18.05.2020 жылғы № 207 бұйрық; 29.12.2021 жылғы № 614 бұйрық)

4. ҚР Білім және ғылым министрінің 20.04.2011 ж. №152 бұйрығымен бекітілген «Кредиттік оқыту технологиясы бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары» (2018 жылғы 12 қазандағы № 563; 2021 жылғы 06 мамырдағы № 207 бұйрық)

Құрастырған:

БББ ЖК жетекшісі

 Б.Ж. Джангазиева «дб» 08 2022 ж.

Келісілді:

Академиялық қызмет

департаментінің директоры Г.С. Кайсағалиева «дб» 08 2022 ж.

Академиялық мәселелер

жөніндегі проректордың м.а. Э.Ж.Имашев «дб» 08 2022 ж.